

REFERENCES

1. Dykan' V.L., Volovelskaya I.V. (2018) Kontseptual'nye podkhody k obespechenyyu ékonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya [Conceptual approaches to ensuring the economic security of the enterprise] // *The bulletin of Transport and Industry Economics*. № 64. pp. 11-18. (in Russian)
2. Dykan' V. L., Solomnikov I. V. (2017) Inzhynirynho-marketynhovyyu tsentr innovatsiynykh tekhnolohiy yak osnova aktyvizatsiyi innovatsiyno-investytsiynoho potentsialu pidpnyemstv zaliznychnoho transportu [Engineering and Marketing Center for Innovative Technologies as a Basis for Activating the Innovation and Investment Potential of Railway Transport Enterprises]. *The bulletin of Transport and Industry Economics*. № 57. pp. 9-20. (in Ukrainian)
3. Dykan' V. L, Borovik Y.T, Polyakova O.M.; Utkina Yu.M. (2012) Zabezpechennya konkurentospromognosti pidpriemstv [Ensuring the competitiveness of enterprises] : pidruchnik . Kharkiv: UkrDUZT. (in Ukrainian)
4. Zubenko V.O, Tokmakova I.V., Makovos O.V (2013) Strategichne upravlinna [Strategic management]: navch. posibnik. Kyiv: Zentr uchbovoy literaturi (in Ukrainian)
5. Raunio M., Nordling N., Kautonen M., Rasanen P (2018) Open innovation platforms as a tool of "knowledge triangle": Finnish experience . *Foresight and STI Governance*, vol 12, no2,pp62-76
6. Smart City: Kak pravilno primenyat mirovoy opyt v Ukrainy [Smart City: How to apply the world experience in Ukraine] // Access mode: <https://nv.ua/biz/experts/smart-city-kak-pravilno-primenit-mirovoy-opyt-v-ukraine-2506784.html>)
9. Global Innovation Index rankings // Access mode: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>

УДК 33:330.101

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i68.188979>

КОНЦЕПЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Аванесова Н.Е., д.е.н., професор,
Сергієнко Ю.І., аспірант (ХНУБА)*

Метою статті є дослідження походження терміну «економічна безпека» та визначення її концепції та розглядання підходів різних авторів до визначення сутності терміну, що існують на сьогоднішній час у науковій літературі. Надання класифікації підходів щодо визначення ознак економічної безпеки, а також підкреслення значимості економічної безпеки як невід'ємної складової частини національної безпеки держави.

Ключові слова: економічна безпека, національна безпека, підприємства, інноваційний розвиток, макроекономічний підхід, екосистейт.

КОНЦЕПЦИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СИСТЕМЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

*Аванесова Н.Э., д.е.н., профессор,
Сергиенко Ю.И., аспирант (ХНУСА)*

Аннотация: Целью данной статьи является исследование происхождения термина «экономическая безопасность», определение ее концепции и рассмотрение подходов различных авторов к определению сущности термина, существующих на сегодняшний день в научной литературе. Предоставление классификации подходов к определению признаков экономической безопасности, а также подчеркивание значимости экономической безопасности как неотъемлемой составной части национальной безопасности государства.

Ключевые слова: экономическая безопасность, национальная безопасность, предприятия, инновационное развитие, макроэкономический подход, экосистейт.

THE CONCEPT OF ECONOMIC SECURITY IN THE NATIONAL SECURITY SYSTEM

*Avanesova N.E., Doctor of Economic Science, Professor, KN
Serhiienko Y.I., PhD student (KNUofCE&A)*

Nowadays the problem of economic security management becomes particularly acute due to the negative consequences of economic reform, high financial dependence of the state and due to internal problems. Destabilizing factors are the cause of the decline in economic and national security. Therefore, a necessary condition for the normal sustainable development of the country is to protect the vital interests of citizens, society and the state.

In today's conditions of development of integration processes and globalization of business improvement of security efficiency becomes a prerequisite for any enterprise. Issues related to enterprise security in today's business, rapid development of production and foreign trade relations of increasing scale and long-term nature, ensuring economic security is becoming increasingly important not only at the country but also at the regional level and the level of enterprises. Economic security is one of the most important functional areas of security. Globalization, informatization and the aggravation of competition are problems of economic security.

The constant change of internal and external factors of development of the national economy actualizes the study of the issue of ensuring the economic security of the country. Determination of the state of its constituent elements, development of theoretical foundations and construction of modern approaches to its evaluation are important factors because they allow timely measures to be taken to ensure the economic security of the country.

The economic security of the enterprise is dual in nature: on the one hand, it provides the possibility of its own functioning, on the other - it is part (element) of the economic security of the higher level system and the entity that provides the functions of the region, the state.

In market conditions, an enterprise, as an open system, functions in an external environment characterized by instability and constant dynamics, and forces the enterprise to adapt quickly to new conditions, search for ways of survival in a market economy, taking into account the factors of uncertainty and instability of the economic environment.

Keywords: economic security, national security, enterprises, innovative development, macroeconomic approach, ecosystem.

Постановка проблеми. Проблема економічної безпеки України впродовж багатьох років залишається надзвичайно важливою, передусім, з точки зору забезпечення стійкого та збалансованого розвитку країни в довгостроковій перспективі. Проблемність економічної безпеки в умовах глобалізації набуває статусу найвищого пріоритету в державній політиці. Динамічна зміна умов функціонування сучасної економіки, здатність до забезпечення безпеки від дії внутрішніх і зовнішніх загроз визначає рівень конкурентоспроможності країни та динаміку соціально-економічного розвитку. Для сучасної України найбільш значущою є саме економічна безпека, оскільки перш за все вона має найбільший вплив на наявну ситуацію (національну безпеку) як в країні загалом, так і на окремих її територіях. Означене й обумовлює актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливу роль у становленні теоретичних засад економічної безпеки відіграли праці вітчизняних та зарубіжних вчених економістів, таких як [9]: Л.І. Абалкін, О.В. Ареф'єва, А.І. Барановський, І.Ф. Бінько, Л.Г. Шемаєва, В.Т. Шлемко та ін. Але в економічній літературі відсутнє єдине визначення поняття «економічної безпеки», що негативно позначається на формуванні її концептуальних засад.

Серед науковців досі не сформувався єдиного підходу стосовно економічного пояснення основних положень цієї науки, тому дана тема потребує ґрунтовного дослідження та вивчення.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. На сучасному етапі розвитку економічних відносин термін «безпека» розуміється як складне поняття, що містить різні його тлумачення. Але в економічній літературі відсутнє єдине визначення поняття «національної безпеки» та «економічної безпеки», що негативно позначається на формуванні їх

концептуальних засад.

Формування цілей статті (постановка завдання). Саме тому метою статті є теоретичне обґрунтування концепції економічної безпеки в системі національної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека супроводжує розвиток промислового підприємства як поняття та як явище. Теорії економічного (зокрема, інноваційного) розвитку та економічної безпеки (екосесенту) можна визнати такими, що останні 20 років розвиваються найбільш динамічно як в зарубіжній, так й у вітчизняній економічній теорії, проте, переважно паралельно. Отже, явище економічної безпеки потребує додаткових досліджень в контексті розвитку підприємства взагалі, та інноваційного розвитку – як такого, що вважається найбільш ефективним в умовах сучасної економіки, зокрема. Вагомий внесок у розвиток теорії економічної безпеки підприємницької діяльності, формування її концепції, методології, категоріального апарату зробили такі українські вчені як [1, 4, 8, 9] О. Барановський, І. Бланк, Б. Буркинський, Л. Гнилицька, І. Грузнов, В. Геєць, Я. Жаліло, В. Захарченко, Г. Козаченко, В. Козик, О. Ляшенко, В. Осипов, І. Отенко, В. Пономарьов, Л. Шульженко. Науково-методичні аспекти економічної безпеки підприємницької діяльності досліджували такі науковці інших країн, як Л. Абалкін, С. Глаз'єв, В. Сенчагов, У. Альбрехт, Л. Браун, Ю. Брігхейм, А. Томпсон, Н. Трифілова, Р. Каплан, Т. Ламберт, Л. Мієр, Д. Нортон. Семантичне коло даної категорії в працях науковців також складають поняття небезпеки, загрози, ризику, безпеки, забезпечення економічної безпеки, системи економічної безпеки.

Так, економічну безпеку розглядають як одну з складових загального поняття «безпека», яке, в перекладі з грецького означає «володіти ситуацією», тобто, безпека – це такий стан суб'єкта, при якому

ймовірність зміни властивих цьому суб'єкту якостей та параметрів його зовнішнього середовища незначна, менше певного інтервалу [4].

Так як в реальному світі стан повної відсутності небезпек є неможливим, сучасне розуміння поняття «безпека» характеризує не стан їх відсутності, а стан захищеності від їх впливу. Розвиток цієї категорії має тривалу історію, основні етапи якої розкриті в працях [2, 7, 9]. Вважається, що її поширення в економічній теорії активізувалось в XVII-XVIII ст., коли практично у всіх країнах Європи утверджується ідея, що головна мета держави – досягнення всезагального благополуччя і безпеки людей. У цьому контексті безпека передбачала два взаємопов'язаних аспекти: стан, ситуацію спокою, відсутність реальної небезпеки; матеріально економічні і політичні умови, а також відповідні соціальні інститути, здатні його зберегти [1]. У 30-х рр. XX ст. сформувалося поняття національної безпеки. На думку одного з перших його авторів (президента США Ф. Рузвельта), – це сукупність умов, що надійно забезпечують національний суверенітет, захист стратегічних інтересів і повноцінний розвиток суспільства, життя і здоров'я усіх його громадян. Широко вживати термін «національна безпека» почали після Другої світової війни, яка розділила світ на два табори. Не дивно, що в цих умовах вона зводилася насамперед до забезпечення військової безпеки.

У країнах Західної Європи концепція економічної безпеки формувалась на базі усвідомлення поняття «безпека», яке з'явилося наприкінці XII століття і трактувалось як стан відсутності або нейтралізації загроз, небезпеки, а також створення умов та соціальних інститутів, що його забезпечують.

У наукових працях цих дослідників безпека ототожнюється з непорушністю, стабільністю. Безпека сприймається не тільки як стан соціальної системи, при якому вона здатна нормально

функціонувати й найбільш повно задовольняти потреби суспільства.

Поняття «економічна безпека» для України є відносно новим, яке почало вживатися в економічній науці і офіційних документах на початку 90-х років минулого сторіччя з набуттям незалежності країни. Одним із перших дослідників цієї проблематики став Г. Пастернак-Таранушенко, який системно сформулював основи сучасної науки про економічну безпеку – екосестейт [4].

Екосестейт – термін, який було введено у науковий обіг Г.А. Андрощук і П.П. Крайневим [7]. У загальному розумінні екосестейт виступає як галузь знань щодо дослідження умов безпечного функціонування соціально-економічних систем та способів їх забезпечення.

На сьогоднішній день фахівці, що вивчають питання економічної безпеки підприємства визначають екосестейт як сукупність ідей, поглядів та уявлень, формування підходів (розроблення моделей, методів та алгоритмів аналізу даних для отримання знань та навчання) до забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, загальні та специфічні закономірності організації і функціонування його системи економічної безпеки на підставі її пізнання, загальні положення, що спрямовані на підвищення ефективності функціонування даної системи [5].

Об'єктом дослідження екосестейту виступає глобальна, безпека держави, регіонів, підприємств, організацій і окремих особистостей, що обумовлюється станом економіки, який з боку суспільства повинен зберігатися і розвиватися в прогресуючих масштабах.

У вітчизняній науці проблема безпеки спочатку також почала досліджуватися на загальносистемному рівні. Визначенню сутності та чинників національної економічної безпеки присвячено наукові праці: І. Бінько, В. Геєця, М. Єрмошенко, В. Мунтіяна, В. Шлемка, та інших [3, 4, 6, 9].

Таблиця 1

*Визначення сутності економічної безпеки в рамках макроекономічного підходу
(складено автором на підставі джерел [3, 4, 6, 9])*

Рівень безпеки	Визначення	Джерело
Міжнародна економічна безпека (МЕБ)	МЕБ – така економічна взаємодія країн, яка виключала б навмисне завдання збитку економічним інтересам якоїсь країни	А. Шаваєв, А. Багаутдинов та ін. [4]
	МЕБ – такий комплекс міжнародних умов співіснування домовленостей, за якого кожній державі-членові світового співтовариства забезпечено можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію соціального й економічного розвитку, не зазнаючи зовнішнього тиску	І. Запоточний, В. Захарченко [7]
Національна безпека (НБ)	НБ – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам в сферах: зовнішньополітичній, сфері державної безпеки, у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України, внутрішньополітичній, економічній, соціальній та гуманітарній, науково-технологічній, сфері цивільного захисту, екологічній, інформаційній	Закон України «Про основи національної безпеки України» (в останній редакції від 16.07.2015, ст.1. та ст.7) [3]
Національна економічна безпека (НЕБ)	НЕБ – спроможність національної економіки забезпечити свій вільний незалежний розвиток і утримати стабільність громадянського суспільства та його інститутів, а також достатній оборонний потенціал країни за всіляких несприятливих умов і варіантів розвитку подій та здатність Української держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз	Концепція економічної безпеки України (втратила чинність) [4]
	НЕБ – сукупність умов, за яких зберігається спроможність країни ефективно захищати свої економічні інтереси, задовольняти в довгостроковому режимі потреби суспільства і держави, генерувати інноваційні зрушення в економіці з метою забезпечення стабільного економічного розвитку	Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України [6]
	НЕБ: 1) спроможність національної економіки забезпечити свій вільний, незалежний розвиток і утримати стабільність громадянського суспільства та його інститутів, а також достатній оборонний потенціал країни за всіляких несприятливих умов і варіантів розвитку подій; 2) здатність української держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз	В. Геєць [4]
	НЕБ – такий стан економічного механізму країни, який характеризується збалансованістю і стійкістю до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, його здатністю забезпечувати на основі реалізації національних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки і соціальної сфери	М. Єрмошенко [5]
	НЕБ – це такий стан економіки й інститутів влади, за якого забезпечено гарантований захист національних інтересів, гармонійний, соціальноспрямований розвиток країни загалом, достатній економічний та оборонний потенціал, у т.ч. за несприятливих варіантів розвитку внутрішніх та зовнішніх процесів	І. Запоточний, В. Захарченко [6]

В таблиці 1 наведено основні визначення поняття «економічна безпека» в рамках макроекономічного підходу, застосовані в нормативній базі та працях вітчизняних фахівців.

Як видно за наведених визначень економічна безпека на національному рівні має двовекторну спрямованість [4]: 1) на запобігання та нейтралізацію загроз інтересам держави та її громадян в економічній сфері; 2) на забезпечення сталого розвитку економіки та суспільства. Отже, національна економічна безпека передбачає захищеність від тих загроз, що гальмують та заважають економічному розвитку.

В системі національної безпеки економічна безпека виконує чітко визначені функції, несе на собі суттєве функціональне навантаження. Її сутність полягає у тому, що вона є матеріальною основою національної суверенності, що визначає реальні можливості в забезпеченні інших видів безпеки.

Отже, економічна безпека – це підґрунтя для функціонування всіх інших її елементів, що входять у цю систему (військової, технічної, продовольчої, екологічної). Економічна безпека держави є важливою складовою національної безпеки, по суті основою базисної конструкції (рис. 1). Одночасно це відносно самостійна система, яка має свою структуру, внутрішню логіку розвитку та функціонування, засоби дії на всі інші аспекти безпечного існування особистості, суспільства і держави [8].

В системі національної безпеки економічна безпека виконує чітко визначені функції, несе на собі суттєве функціональне навантаження. Її сутність полягає у тому, що вона є матеріальною основою національної суверенності, що

визначає реальні можливості в забезпеченні інших видів безпеки. Тобто економічна безпека — це підґрунтя для функціонування всіх інших її елементів, що входять у цю систему (військової, технічної, продовольчої, екологічної). Одночасно економічна безпека - це відносно самостійна система, яка має свою структуру, внутрішню логіку розвитку та функціонування, засоби дії на всі інші аспекти безпечного існування особистості, суспільства і держави [91].

Національна економіка в останній час підпадає під вплив негативних явищ, що являють собою загрозу економічній безпеці держави та лежать у площині фінансової, інформаційної, соціально-економічної, інституційно-правової, техніко-технологічної, інтелектуально-кадрової, силової та екологічної діяльності суспільства. Система національної економічної безпеки повинна враховувати кризові явища, їх складові, які можуть негативно сказатись на стані об'єктів економічної безпеки національної економіки. Важливим завданням сьогодення є встановлення змістовного наповнення категорії економічна безпека з урахуванням сучасного економічного середовища, яке динамічно розвивається в умовах невизначеності та підвищених ризиків, будуються нові відношення між об'єктами та суб'єктами господарювання у напрямках економічної безпеки їх діяльності. тому проблема визначення сутності й змісту категорії економічна безпека на сучасному етапі розвитку економіки є актуальною. таким чином, розвиток теоретичних основ економічної безпеки та побудова на цій основі сучасних підходів до її оцінки має важливе прикладне значення [10].

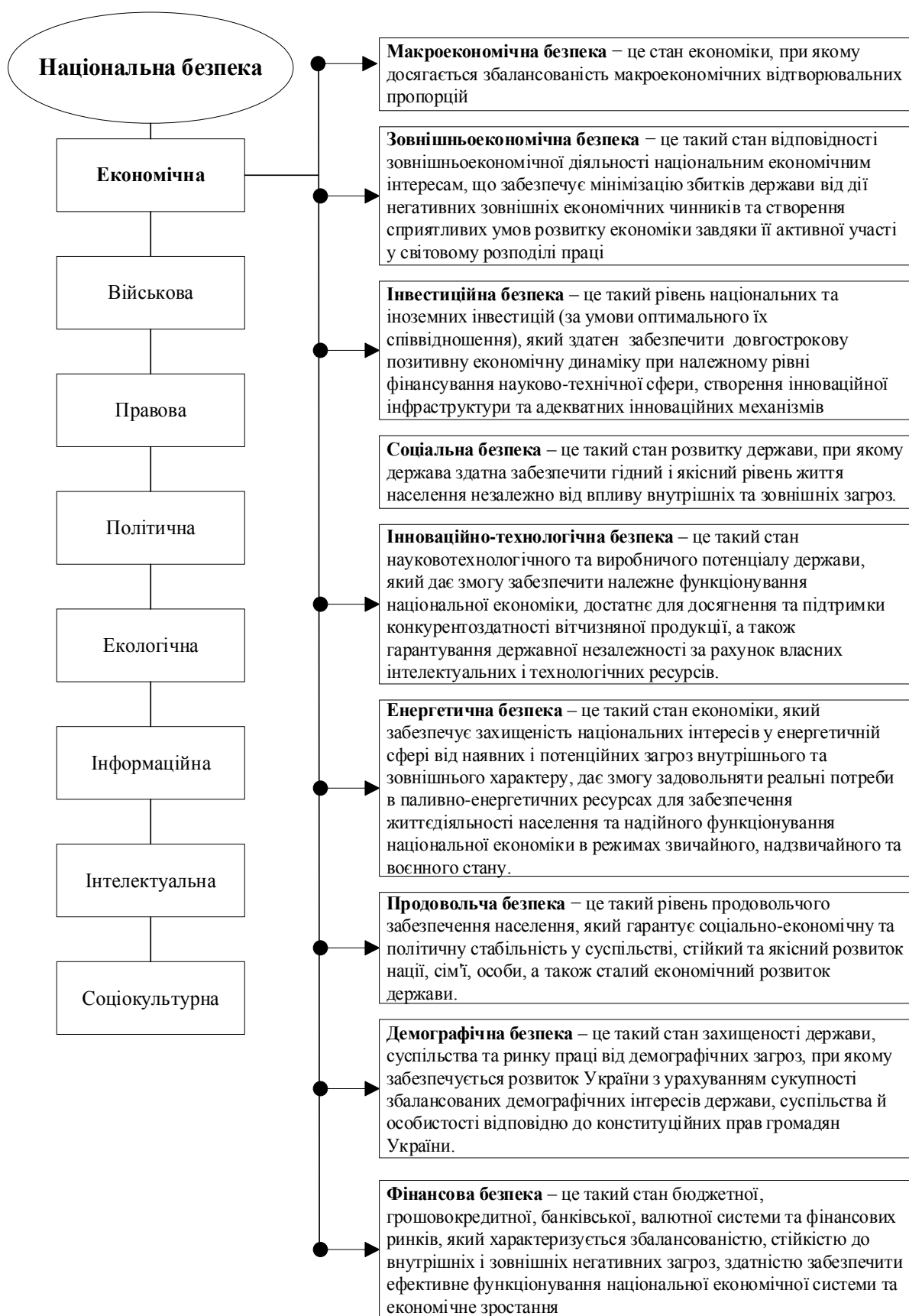

Рис. 1. Економічна безпека як складова національної безпеки країни [1, 2, 4, 7]

Висновки. Явище економічної безпеки потребує досліджень в контексті розвитку підприємства взагалі, та інноваційного розвитку – як такого, що вважається найбільш ефективним в умовах сучасної економіки. Обґрунтовано та розроблено класифікацію підходів до визначення сутності економічної безпеки підприємства, що на відміну від існуючих, заснована на двох ознаках: вектору економічної безпеки та її статусу як явища. Уточнено сутність ЕБП як об'єкту управління на засадах інтеграції статичного та двовекторного підходів, що дозволяє: розмежувати її з поняттями забезпечення ЕБП та системи ЕБП; в подальшому досліджувати з позиції результату управління, який може бути характеризовано сукупністю певних характеристик та індикаторів; припустити, що ЕБП не є окремим об'єктом управління, а виступає статичною результатною якісною характеристикою управління процесами функціонування та розвитку підприємства на певний момент часу, що підлягає плануванню, аналізу та контролюванню в процесі управління інноваційним розвитком підприємства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Avanesova N., Ensuring national economic security in the context of geopolitical transformations: monograph / under the general editorship of Doctor of Economics, Professor L.L. Kalinichenko / Marchenko O./ Higher School of Social and Economic. - Przeworsk: WSSG, 2019. – P.115-123
2. Avanesova N., M. Chorna, G. Nord, O. Stoian, Innovative impressionability as a basis for stimulation of agent's behavior regarding energy saving / Academy of Strategic Management Journal Volume 17, Issue 5, 2018. P.1-7 Scopus: [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.abacademies.org/articles/Innovative-impressionability-as-a-basis-for-stimulation-1939-6104-17-5-272.pdf>
3. «Про основи національної безпеки України» Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241), Стаття 1 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
4. Жихор О. Б. Економічна безпека: підручник / О. Б. Жихор, О. І. Барановський. – Київ: УБС НБУ, 2015. – 467 с.
5. Козаченко Г. В. Експлейнарний базис екосесента: принципівий підхід до змісту / Г. В. Козаченко, О. М. Кузьменко. // Економіка. Менеджмент. Підприємництво: Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2013. – №25. – С. 209–217.
6. Волощук Л.О. Економічна безпека та інноваційний розвиток промислового підприємства: сутність та взаємозв'язок як об'єктів управління / Л.О. Волощук // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 6 (16). – С. 217-223.
7. Козаченко Г.В. Екосесент: зміст, предмет і структура / Г.В. Козаченко, Л.Є. Шульженко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 2. – С. 8-12
8. Омельчук Л. В. Сутнісні характеристики економічної безпеки страхової компанії з позиції теорії безпекознавства // Ефективна економіка – 2018. - №10. – С. 25-27
9. Сергієнко Ю.І. / Економічна безпека: роль, сутність, складові, та принципи в сучасному вимірі країни / Сергієнко Ю.І., Аванесова Н. Е. збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції «Міжнародне наукове-технічне співробітництво: принципи, механізм, ефективність» м. Київ, 14 вересня 2019 р – 58-64с.
10. Fedulova L. Human innovative factor in socio-economic development of Ukraine: international measuring / L. Fedulova, A. Prysiazhniuk // Economic Annals-XXI – 2015. – 1-2 (1). – p. 15-19.

REFERENCES

1. Avanesova N., Marchenko O. (2019) Personel Potential in the System of Economic Security: Signs and Objectives. *Ensuring national economic security in the context of geopolitical transformations*. Przeworsk: WSSG, pp. 115-123.
2. Avanesova N., Chorna M., Nord G., Stoian O. (2018) Innovative impressionability as a basis for stimulation of agent's behavior regarding energy saving. *Academy of Strategic Management Journal* (electronic journal), vol. 17, no. 5, pp. 1-7. Available at: <https://www.abacademies.org/articles/Innovative-impressionability-as-a-basis-for-stimulation-1939-6104-17-5-272.pdf> (accessed 10.10.2019).
3. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy [On the basics of Ukraine's national security]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady* [Information of the Verkhovna Rada], no. 31, pp. 241.
4. Zhykhor O.B., Baranovskyi O.I. (2015) *Ekonomichna bezpeka* [Economic security]. Kyiv: UBS NBU. (in Ukrainain)
5. Kozachenko H.V., Kuzmenko O.M. (2013) Ekspleinarnyi bazys ekosesenta: pryntsyповyi pidkhyd do zmistu [Explosive basis of the ecosess: a principled approach to content]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpryemnytstvo* [*Economy. Management. Entrepreneurship*], vol. 25, pp. 209-217.
6. Voloshchuk L.O. (2014) *Ekonomichna bezpeka ta innovatsiinyi rozvytok promysloвого pidpryemstva: sutnist ta vzaiemozviazok yak obiektiv upravlinnia* [Economic security and innovative development of industrial enterprise: the essence and interconnection as objects of management]. *Ekonomika: realii chasu* [Economy: the realities of time], vol. 6(16), pp. 217223.
7. Kozachenko H.V., Shulzhenko L.Ye. (2014) Ekosesent: zmist, predmet i struktura [Ecosess: content, subject matter and structure]. *Biznes Inform* [Business Inform], vol. 2, pp. 812
8. Omelchuk L.V. (2018) Sutnisni kharakterystyky ekonomichnoi bezpeky strakhovoi kompanii z pozytsii teorii bezpekoznavstva [Essential characteristics of the economic security of an insurance company from the standpoint of security theory]. *Efektivna ekonomika* [An efficient economy], vol. 10, pp. 25-27.
9. Serhiienko Yu.I., Avanesova N.E. (2019) *Ekonomichna bezpeka: rol, sutnist, skladovi, ta pryntsyпы v suchasnomu vymiri krainy* [Economic Security: The Role, Essence, Components, and Principles in the Modern Dimension of the Country]. Proceedings of the *International Scientific and Technical Cooperation: Principles, Mechanism (Ukraine, Kyiv, September 14, 2019)*, Kyiv, pp. 58-64.
10. Fedulova L., Prysiazhniuk A. (2015) Human innovative factor in socio-economic development of Ukraine: international measuring. *Economic AnnalsXXI*, vol. 12 (1), pp. 1519.